

Megoldásvázlatok a 2013/2. sz. emelt szintű gyakorló feladataihoz

Ratkó Éva és Schmieder László

Budapest

I. rész

1. Hány olyan különböző téglatest van, amelyre teljesül, hogy élleinek hossza egész szám, térfogata 15 000 egység, és a három él hosszának legnagyobb közös osztója 5?

(12 pont)

Megoldás. Az élek hosszának legnagyobb közös osztója 5. Vagyis a három él hossza $5a$, $5b$ és $5c$, ahol $(a, b, c) = 1$. Mivel $\frac{15\,000}{5^3} = 120$, azért $abc = 120$. Tehát az a kérdés, hogy hány olyan a , b , c pozitív egész szám van, amelyek legnagyobb közös osztója 1, szorzata 120, és mivel a számok sorrendjétől eltekintünk, azért $a \leq b \leq c$.

Tudjuk, hogy $120 = 2^3 \cdot 3 \cdot 5$.

Ha $a = 1$, akkor $bc = 120$, és mivel 120 osztóinak száma $d(120) = 4 \cdot 2 \cdot 2 = 16$, és 120 nem négyzetszám, azért ekkor $\frac{16}{2} = 8$ megfelelő számhármass van.

Ha $a = 2$, akkor $bc = 60$, és már csak a $b, c \geq 2$, $b \leq c$ eseteket keressük. Ha b és c is osztható lenne 2-vel, akkor $(a, b, c) = 2$ lenne. Tehát csak az egyikük osztható 2-vel, sőt, ezek szerint 4-gyel. Tehát az egyik lehetőség, hogy $b = 2^2 \cdot b'$ és ekkor $b'c = 15$. Ez csak úgy lehet, ha $b = 4$ és $c = 15$. A másik lehetőség, hogy $c = 4 \cdot c'$, ekkor $b = 3$, $c = 20$ vagy $b = 5$ és $c = 12$. Tehát 3 ilyen megfelelő számhármass van.

Ha $a = 3$, akkor $bc = 40 = 2^3 \cdot 5$, $b, c \geq 4$, $b \leq c$. Ekkor $b = 4$, $c = 10$ vagy $b = 5$, $c = 8$.

Ha $a = 4$, akkor az egyetlen megoldás $b = 5$ és $c = 6$.

Több lehetőség nincs, hiszen $5^3 > 120$.

Tehát összesen $8 + 3 + 2 + 1 = 14$ megfelelő téglatest van.

2. Oldjuk meg az következő egyenleteket a valós számok halmazán:

a) $\sqrt{x} - \sqrt{x+2} = 2$;

b) $\log_2 x + \log_4 x + \log_8 x = \log_{16} x^3$.

(13 pont)

Megoldás. a) Az egyenlet alaphalmaz az $x \geq \sqrt{x+2}$ és az $x+2 \geq 0$ egyenlőtlenségekből számítható. Az elsőből egyrészt $x \geq 0$, másrészt $x^2 - x - 2 \geq 0$ adódik, azaz $x \in [2; +\infty[$. A második egyenlőtlenség megoldása $x \in [-2; +\infty[$. Az alaphalmaz tehát a $[2; +\infty[$ intervallum.

A megoldáshoz emeljük négyzetre és rendezzük az egyenletet:

$$x - \sqrt{x+2} = 4,$$

$$x - 4 = \sqrt{x+2}.$$

Látható, hogy csak $x \geq 4$ esetén lehet megoldást találni. Újabb négyzetre emelés és rendezés után

$$x^2 - 9x + 14 = 0,$$

amiből $x_1 = 7$ és $x_2 = 2$. Mivel a második gyök kisebb 4-nél, azért nem megoldás. A 7 benne van az alaphalmazban, és ellenőrzéssel meggyőződhetünk a helyességéről, így az egyenlet egyetlen megoldása $x_1 = 7$.

b) Az egyenlet alaphalmaz a pozitív valós számok halmaza. Hozzuk közös, 2-es alapra a logaritmusokat:

$$\log_2 x + \frac{\log_2 x}{\log_2 4} + \frac{\log_2 x}{\log_2 8} = \frac{\log_2 x^3}{\log_2 16}.$$

A nevezők kiszámítása és a logaritmus argumentumában lévő hatványra vonatkozó azonosság alapján a

$$\log_2 x + \frac{\log_2 x}{2} + \frac{\log_2 x}{3} = \frac{3 \cdot \log_2 x}{4}$$

egyenletet kapjuk. Rendezve:

$$12 \log_2 x + 6 \log_2 x + 4 \log_2 x = 9 \log_2 x,$$

$$22 \log_2 x = 9 \log_2 x,$$

azaz $13 \log_2 x = 0$. Mivel az $x \mapsto \log_2 x$ függvény szigorúan monoton nő, és $x = 1$ -nél értéke zérus, azért az $x = 1$ a kapott egyenlet egyetlen megoldása.

Mivel az 1 benne van az eredeti egyenlet alaphalmazában, és végig ekvivalens átalakításokat végeztünk, azért az eredeti egyenlet megoldása: $x = 1$.

3. Családunk szokásait megfigyelve annak a valószínűsége, hogy egy nyári délután sétálni megyünk 0,6. Ha otthon maradunk, akkor 0,25 annak a valószínűsége, hogy fagyizunk. Annak a valószínűsége, hogy fagyizunk 0,2. Mennyi egy nyári délután annak a valószínűsége, hogy

- otthon maradunk és fagyizunk;
- sétálunk és fagyizunk;
- fagyizunk, ha sétálni megyünk?

(13 pont)

Megoldás. Jelölje S azt az eseményt, hogy sétálni megyünk, F pedig azt az eseményt, hogy fagyizunk. Ekkor nyilván $\overline{S}$ = otthon maradunk és $\overline{F}$ = nem fagyizunk.

a) A feladat szövege szerint a következő valószínűségeket tudjuk: $P(S) = 0,6$, $P(F|\overline{S}) = 0,25$, $P(F) = 0,2$. Ezekből $P(\overline{S}) = 1 - P(S) = 0,4$ és $P(\overline{F}) = 1 - P(F) = 0,8$.

A feltételes valószínűség definíciója alapján $P(F|\overline{S}) = \frac{P(F\overline{S})}{P(\overline{S})}$, amiből $P(F\overline{S}) = 0,25 \cdot 0,4 = 0,1$.

Annak a valószínűsége, hogy otthon maradunk és fagyizunk 0,1.

b) Mivel $P(F) = P(F\overline{S}) + P(FS)$, azért $P(FS) = 0,2 - 0,1$, azaz annak a valószínűsége, hogy sétálunk és fagyizunk 0,1.

c)

$$P(F|S) = \frac{P(FS)}{P(S)} = \frac{0,1}{0,6} = \frac{1}{6}.$$

4. Adott az $f: x \mapsto x^3$ függvény. a) Adjuk meg az f függvénygörbe azon érintőinek egyenletét, amelyek meredeksége 12.

b) Számítsuk ki az érintési pontok egymástól való távolságát.

c) Állapítsuk meg, hogy milyen távol vannak egymástól az érintők.

(13 pont)

Megoldás. a) $f' = 3x^2$, mely akkor lesz 12, ha $x = \pm 2$. Az érintési pontok tehát $E_1(-2; (-2)^3)$ és $E_2(2; 2^3)$, vagyis $E_1(-2; -8)$ és $E_2(2; 8)$.

Az érintők egyenlete $e_1: y = 12x + 16$ és $e_2: y = 12x - 16$.

b) A két pont távolsága: $d(E_1E_2) = \sqrt{4^2 + 16^2} = 4\sqrt{17}$.

c) Mivel a feladatban szereplő függvénygörbe páratlan fokszámú origón átmenő polinom, azért szimmetrikus az origóra. Ebből következik, hogy a két adott meredekségű érintője is szimmetrikus az origóra. A két egyenes távolsága ezért számolható úgy, hogy az egyik egyenes és az origó távolságát megduplázzuk. Írjuk föl tehát az egyenesekre merőleges, origón átmenő egyenest: $y = -\frac{1}{12}x$. Ennek és e_1 -nek metszéspontja $P(-\frac{192}{145}; \frac{16}{145})$. Tehát a keresett távolság:

$$d = 2\overline{PO} = 2\sqrt{\left(-\frac{192}{145}\right)^2 + \left(\frac{16}{145}\right)^2} = \frac{\sqrt{148480}}{145} \approx 2,6575.$$

Megjegyzés: A c) résznél pont és egyenes távolságának képletével gyorsabban is célhoz érhetünk. Ehhez e_1 egyenletét írjuk a következő alakba: $0 = 12x - y + 16$. A két érintő távolsága megegyezik $E_2(2; 8)$ és e_1 távolságával.

$$d = \left| \frac{12 \cdot 2 - 1 \cdot 8 + 16}{\sqrt{12^2 + (-1)^2}} \right| = \frac{32}{\sqrt{145}} \approx 2,6575.$$

II. rész

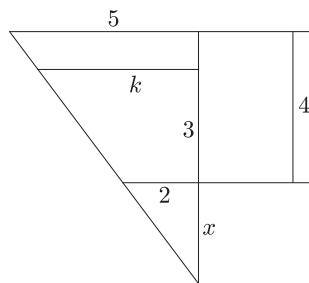
5. Egy golyót beletettünk egy olyan edénybe, amelynek a belső része csonkakúp alakú, és 3 cm magasságig volt vízzel töltve. Miután a golyót behelyeztük, a víz éppen nem folyt ki az edényből. A csonkakúp alapkörének és fedőkörének sugara rendre 2, illetve 5 cm, magassága pedig 4 cm. Mekkora a golyó sugara, ha magasságának $\frac{2}{3}$ részéig merül bele a vízbe?

(16 pont)

Megoldás. Tekintsük az ábrát. A hasonlóság miatt egyrészt $\frac{2}{5} = \frac{x}{x+4}$, amiből $x = \frac{8}{3}$ cm. Másrészt $\frac{2}{k} = \frac{x}{x+3}$, ahonnan $k = 4,25$ cm.

Az 1 cm magasságú, 5 cm, illetve 4,25 cm alapkörű csonkakúp térfogata

$$V_{\text{csk}} = \frac{\pi}{3} \cdot [1 \cdot (5^2 + 4,25^2 + 5 \cdot 4,25)] = \frac{64,3125\pi}{3} \text{ (cm}^3\text{)}.$$

Ez a térfogat egyenlő egy olyan gömbszelet térfogatával, melynek sugara a keresett r sugár, magassága pedig $m = \frac{2}{3} \cdot 2r = \frac{4}{3}r$, mivel a golyó a magassága $\frac{3}{4}$ részéig merül a vízbe.

$$V_{\text{gsz}} = \frac{\pi}{3} m^2 (3r - m) = \frac{\pi}{3} \cdot \left(\frac{4}{3}r\right)^2 \cdot \left(3r - \frac{4}{3}r\right) = \frac{\pi}{3} \cdot \frac{80}{27} \cdot r^3 = \frac{64,3125\pi}{3} \text{ (cm}^3\text{)},$$

amiből $r \approx 2,7895$ cm. Tehát a golyó sugara 2,7895 cm.

6. Az Újpesti Fa- és Fémipari Szakiskola új épületében 1927-ben kezdődött meg a tanítás. Az iskola egy ötszögű telekre épült, melyről a helytörténeti újság a következőket írja: „A Görgey út és a Szent Imre utca $49,4^\circ$ -os szöget zár be egymással, egyenes vonalú 229 m -es és 195 m -es telekmérettel. A Corvin utcai telekhatár $44,1^\circ$ -os szögben törik a Görgey út felé 104 m hosszon, majd homorú szögben 49 m-en északi irányt vesz és innen egy rövid szakaszon zárul a Szent Imre utcai telekhatár végpontjához.” Tudjuk még, hogy a Görgey út $+2,9^\circ$ -os szöget zár be a K-Ny-i irányval, és a telek délnyugati sarokpontja a Görgey út és a Corvin utca kereszteződése. Számítsuk ki a telek területét. (16 pont)

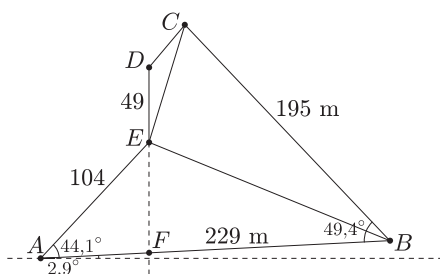
Megjegyzés. A feladat megfogalmazása nem volt egyértelmű. A megoldás a valódi telekkel számol. Természetesen elfogadható minden további helyes értelmezés.

Megoldás. Használjuk az *ábra* jelöléseit. Tekintsünk először az ABE háromszöget. Írjuk fel rá a koszinusztételt:

$$EB^2 = 104^2 + 229^2 - 2 \cdot 104 \cdot 229 \cdot \cos 44,1^\circ,$$

amiből $EB \approx 170,44$ m. Ugyanebben a háromszögben a szinusztételt felírva:

$$\frac{\sin \angle ABE}{\sin 44,1^\circ} = \frac{104}{170,44}.$$

Mivel $\angle ABE < 49,4^\circ$, azért ebből $\angle ABE \approx 25,13^\circ$ következik.

Az EBC háromszögben $\angle CBE = \angle ABC - \angle ABE \approx 24,27^\circ$. A koszinusztételt felírva:

$$EC^2 = 170,44^2 + 195^2 - 2 \cdot 170,44 \cdot 195 \cdot \cos 24,27^\circ,$$

amiből $EC \approx 80,49$ m. Írjuk fel a koszinusztételt az EBC háromszögre:

$$195^2 = 80,49^2 + 170,44^2 - 2 \cdot 80,49 \cdot 170,44 \cdot \cos \angle CEB.$$

Ebből $\cos \angle CEB \approx -0,09099$, és így $\angle CEB \approx 95,22^\circ$.

Mivel $\angle EFB = 90^\circ - 2,9^\circ = 87,1^\circ$, azért $\angle BEF \approx 180^\circ - 25,13^\circ - 87,1^\circ = 67,77^\circ$. Innen $\angle CED = 180^\circ - \angle BEF - \angle CEB \approx 17,01^\circ$.

A telek területe:

$$\begin{aligned} T &= t_{ABE} + t_{EBC} + t_{ECD} = \\ &= \frac{1}{2} (104 \cdot 229 \cdot \sin 44,1^\circ + 195 \cdot 170,44 \cdot \sin 24,27^\circ + 49 \cdot 80,49 \cdot \sin 17,01^\circ) \approx \\ &\approx 15694,39 \text{ (m}^2\text{)}. \end{aligned}$$

7. Tekintsünk egy 6 pontú teljes gráfot.

a) Hány 3, 4, 5, illetve 6 csúcsot tartalmazó kör van ebben a gráfban?

b) Hány 3, 4, 5, illetve 6 csúcsot tartalmazó kör lesz benne, ha egy élet elhagyunk?

(16 pont)

Megoldás. a) 3 csúcsú: $\binom{6}{3} = 20$, mert 3 csúcshoz csak egy kör tartozik. 4 csúcsú: $\binom{6}{4} \cdot \frac{4!}{4 \cdot 2} = 15 \cdot 3 = 45$, mert 4 csúcs esetén 4!-féleképp választhatjuk ki a csúcsok sorrendjét, de mindegy, hogy melyik csúcs az első (osztunk 4-gyel), illetve a csúcsok egy adott sorrendje esetén a fordított sorrend ugyanazt a kört adja (osztunk 2-vel).

Hasonló gondolatmenettel az 5 csúcsú körök száma $\binom{6}{5} \cdot \frac{5!}{5 \cdot 2} = 6 \cdot 12 = 72$, a 6 csúcsúaké pedig $\binom{6}{6} \cdot \frac{6!}{6 \cdot 2} = 1 \cdot 60 = 60$.

b) Nézzük meg, hogy hány körrel lesz kevesebb az él elhagyása miatt az egyes esetekben. Azokat a köröket hagytuk el, amelyeknek az egyik éle a kiválasztott él, a többi csúcs pedig a másik négy csúcsból volt kiválasztva. 3 csúcs esetén: a maradék 4 csúcsból kell választani 1-et, ez $\binom{4}{1} = 4$ lehetőség. 4 csúcs esetén: $\binom{4}{2} \cdot 2! = 6 \cdot 2 = 12$ kör, mivel az adott él egyik csúcsát kiválasztva, ahhoz 2 csúcsot választhatunk stb. 5 csúcs esetén: $\binom{4}{3} \cdot 3! = 4 \cdot 6 = 24$ kör, 6 csúcs esetén pedig $\binom{4}{4} \cdot 4! = 1 \cdot 24 = 24$ kör. Tehát a körök száma rendre $20 - 4 = 16$, $45 - 12 = 33$, $72 - 24 = 48$ és $60 - 24 = 36$.

8. Egy szabályos, két egység oldalú n -szög ($n \geq 3$) mindegyik csúcsa, mint középpont köré egység sugarú kört írunk.

a) Adjuk meg n függvényében annak a körnek az r_n sugarát, amely a sokszög csúcsába írt körök mindegyikét érinti a sokszög belsejében.

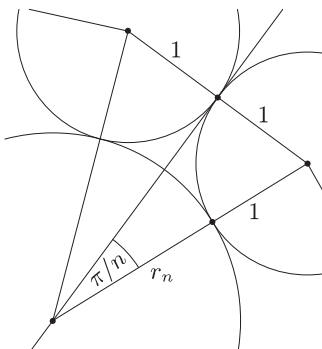
b) Milyen n értékekre lesz r_n értéke 2013-nál nagyobb?

(16 pont)

Megoldás. A kör középpontját a sokszög csúcsával összekötő szakasz hossza egyenlő a két kör sugarának összegével, vagyis $(r_n + 1)$ -gyel.

$r_n =$

a) Az ábrán látható derékszögű háromszögből $\frac{1}{r_n + 1} = \sin \frac{\pi}{n}$, ahonnan

b)

$$r_n = \frac{1}{\sin \frac{\pi}{n}} - 1 > 2013,$$

$$\frac{1}{\sin \frac{\pi}{n}} > 2014,$$

$$\sin \frac{\pi}{n} < \frac{1}{2014}.$$

Mivel $\frac{\pi}{n} \in \left] 0, \frac{\pi}{2} \right]$, azért

$$\frac{\pi}{n} < 0,000\,496\,52,$$

$$n > \frac{\pi}{0,000\,496\,52} \approx 6327,22.$$

Tehát $n \geq 6328$ esetén lesz r_n értéke 2013-nál nagyobb.

9. Egy bergengóc egyetemi hallgató tanulmányai 3 évében diákhitelt vett föl. Az első tanév szeptemberétől minden hónap első napján 25 000 Ft-ot kapott. A kamatszámítás havonta történik időarányos (lineáris) kamatszámítás szerint, vagyis a bank a havi kamat összegét a $\frac{t \cdot k}{12}$ képlet alapján számítja ki, ahol t a tőketartozás, és k az aktuális éves kamatláb. A tárgyévben meg nem fizetett kamat tőkésítésére évente, december 31-i értéknappal kerül sor. Tegyük föl, hogy a hitel felvétele és visszafizetése alatt a kamatláb végig 9%.

a) Mekkora a végzett diák tőketartozása a tanulmányok befejezését követő hónap (július) első napján?

b) A diák a tanulmányok befejezését követő szeptember első napjától a tartozás teljes kiegyenlítéséig minden hónapban 25 000 Ft-tal (illetve az utolsó hónapban a fennmaradó összeggel) törleszti felvett hitelét. A havonta törlesztett összeg először csak a felgyűlt kamatokat csökkenti, majd azok elfogyása után minden hónapban a tőketartozást is. Hány hónapig tart így a teljes hitel visszafizetése? (16 pont)

Megoldás. a) Az első naptári év utolsó napján a tőketartozás 100 000 Ft. Az ezen időszakban felgyűlt kamat

$$(4 + 3 + 2 + 1) \cdot \frac{0,09}{12} \cdot 25\,000 = 1875 \text{ Ft.}$$

A következő naptári évben a tőketartozás 101 875 Ft-ról indul, az év utolsó napján 300 000 Ft-tal több, tehát 401 875 Ft. Az ebben az évben felszámolt kamat

$$(12 + 11 + \dots + 1) \cdot \frac{0,09}{12} \cdot 25\,000 + 101\,875 \cdot 0,09 = 23\,794 \text{ Ft.}$$

A harmadik naptári év elején a tőketartozás 425 669 Ft, év végén pedig 725 669 Ft. Az ebben az évben felgyűlt kamat 52 935 Ft.

A negyedik naptári év elején a tőketartozás 778 604 Ft, július első napján pedig 928 604 Ft.

b) A negyedik naptári év első félévében felgyűlt kamat 38 975 Ft. A következő két hónapban ehhez még hozzájön 13 939 Ft kamat, ami így összesen 52 904 Ft.

A következő három hónapban a kamat mindig 6965 Ft, a törlesztés pedig 25 000 Ft. Így november végére az addig felgyűlt kamatot kifizeti és még a tőketartozásból is törleszt 1202 Ft-ot.

December 1-jén a tőketartozás 927 402 Ft. Ezután minden hónapban kifizeti a kamatot és a tőketartozásból is törleszt. n hónap eltelte után a tőketartozás:

$$\left(\dots \left\{ \left[927\,402 \cdot \left(1 + \frac{0,09}{12} \right) - 25\,000 \right] \cdot \left(1 + \frac{0,09}{12} \right) - 25\,000 \right\} \dots \right).$$

Akkor fizeti vissza a diák a kölcsönt, ha ez az érték nem pozitív. Ebből a következő egyenlőtlenséget kapjuk:

$$927\,402 \cdot 1,0075^n - 25\,000 \cdot (1,0075^{n-1} + 1,0075^{n-2} + \dots + 1,0075 + 1) \leq 0.$$

Ebből a mértani sorozat összegképletének felhasználásával:

$$927\,402 \cdot 1,0075^n - 25\,000 \cdot \frac{1,0075^n - 1}{1,0075 - 1} \leq 0,$$

$$0,278\,220\,6 \cdot 1,0075^n - (1,0075^n - 1) \leq 0,$$

$$-0,727\,794 \cdot 1,0075^n + 1 \leq 0,$$

$$1,3740 \leq 1,0075^n,$$

$$\lg 1,3740 \leq n \lg 1,0075,$$

$$42,522 \leq n.$$

Tehát $3 + 42 = 45$ hónapig kell 25 000 Ft-ot fizetni, az utolsó hónapban ennél kevesebbet, vagyis 46 hónap a teljes visszafizetés ideje.